

ŽIVOTOPIŠ

Eva Mašková

„Na zlo se nemá odpovídat zlem, ale spravedlností.“

Dětství

Eva se narodila 8. března 1937 v Brně. Ve 13 letech se odstěhovala spolu s maminkou do Prahy za tatínkem (Václav Urbánek). Ten zde pracoval na Nejvyšším kontrolním úřadě.

V Brně žilo hodně židovských rodin, takže slýchávala, jak si babička s přítelkyněmi vypráví, která z kamarádek zmizela. Zároveň si pak hrála na ulici s dětmi z německých rodin, které byty po Židech odvezených do koncentračních táborů obsadily. Eva si v dětství s německými dětmi hrávala, protože hned v sousedství jejich bytu totiž stály kasárny, kde žily manželky německých vojáků. Rodičům se to nelíbilo, ale nechtěli mít žádné potíže.

Osvobozování Brna

V Brně ještě byla malá Eva svědkem bombardování sovětským letectvem, zažila pak i osvobození Brna Rudou armádou. Vzpomíná i na házení bomb ruskými vojáky na německé kasárny. V pokoji zůstaly díry místo okna a všichni se báli do toho pokoje jít, měli strach, že je zde ukrytý německý voják.

Armáda maršála Malinovského, která osvobodila Brno, byla z velké části složená z bývalých trestanců a mužů nevalné pověsti. A podle toho se chovali. „Mamince tehdy bylo třicet a stejně jako sousedky se bála chodit na ulici. Říkalo se, že vojáci

ženy obtěžují a znásilňují. Já tehdy ještě nevěděla, co to je, ale cítila jsem, že se maminka bála. Důstojníci taky na ulici stříleli vojáky, kteří se špatně chovali," říká.

Byla svědkem i dalších drastických událostí: „Po Brně šel průvod, mezi ním starší člověk a ti lidé ho mlátili vším, co jim přišlo pod ruku. Z něho tryskala krev. Pak se říkalo, že to byl doktor Pekelský, který se špatně choval k totálně nasazeným. Čech, kolaborant. Spočítali mu to. Snad ho i ubili. Já ten průvod potkala.“

Zaměstnání a rodinný život

Eva šla pracovat hned po maturitě, protože její maminka onemocněla. Nastoupila do Výzkumného ústavu leteckého v Praze, později došlo ke sloučení s firmou Motorlet. Jejím úkolem bylo projektovat lopatky leteckých motorů a počítat údaje tak, aby výkon motorů byl co největší. Zde se seznámila se svým budoucím manželem Zdeňkem Maškem, odborníkem na vývoj leteckých motorů. Továrna Motorlet zaměstnávala koncem padesátých let okolo pěti tisíc lidí a odehrával se zde čilý společenský život. Jezdilo se na společné rekreace, lidé

dostávali zdarma vstupenky na kulturní představení. Zároveň bylo znát, že v podniku pevnou rukou vládli komunisté. „Dělnická třída měla vedoucí postavení ve státě a podle toho to vypadalo i ve fabrice. Byli přesvědčeni, že jsou víc než my. To se do nás hučelo ze všech stran," říká pamětnice.

Hodně pracovníků Motorletu studovalo v Sovětském svazu. Většina z nich si odtamtud přivezla manželky. „Znám snad jediného, který se tam neoženil, Rusky nikoho nepustily," vypráví. Jeden z jejich kolegů si ze Sovětského svazu přivezl ženu jménem Šura. Připravoval se na vědeckou práci. Pozvali ho v Motorletu na besedu, na které bylo jeho úkolem vyprávět, jak se v Sovětském svazu žije dobře. „Protože nevyprávěl, že tam v každé chatrči mají perský koberec, přípravu vědecké práce mu zrušili. Jen Šura mu zůstala," vzpomíná pamětnice.

V takové atmosféře se v podniku žilo špatně každému, kdo nebyl v komunistické straně. Jejího muže Zdeňka komunisté mnohokrát přesvědčovali. „Jednou přišel a říká: „Evko, zas mě předvolali, abych podepsal vstup do té partaje.“ A já na to řekla: „Tak jim to podepiš, no a co?“ vysvětluje. Zdeněk Mašek se v roce 1961 stal kandidátem, pak členem KSČ.

Každý měl tehdy takzvaný stranický úkol. Ten manželův spočíval v tom, že povede na pracovišti skupinu lidí, která to dotáhne na titul brigáda socialistické práce. Eva Mašková vysvětluje: „Šlo o to, abychom skloubili život pracovní a soukromý. Tak jsme společně někam vždy vyjeli, třeba s dětmi na houby. Chovali jsme se normálně, normálně jsme pracovali a ono se to vydávalo za plnění stranického úkolu. A tak se dalo přežít.“

Začátek roku 1968 s manželem prožili na vlně optimismu. Spolu s ostatními zaměstnanci Motorletu založili odnož Klubu angažovaných nestraniků. V srpnu 1968 jela s mužem na dovolenou na Vysočinu. Tam pod stanem v rádiu uslyšeli, že Československo obsadila vojska Varšavské smlouvy. Označuje to za jeden z nejhorších dnů svého života. „Byl to šok. Nikdo to nečekal a v tu chvíli byla pryč vděčnost za to, že nás osvobodili. Pociťovali jsme jen absolutní nenávisť,“ říká.

V Motorletu byly brzy znát změny. Lidé, kteří byli členy Klubu angažovaných nestraniků, přišli o práci. Jeden z nich, jejich kamarád, vědecký pracovník, skončil u balíkové přepážky na poště. Eva začala manžela nabádat, aby vrátil legitimaci KSČ, což tehdy hodně lidí dělalo. Odmítl, argumentoval tím, že by už ve straně nikdo slušný nezůstal. Byl pozván k prověrce, to byla procedura, kdy se komunisté lidí ptali na názor na srpen 1968. Řekl, že se vstupem vojsk Varšavské smlouvy nesouhlasí a byl z KSČ vyloučen. To bylo ještě horší, než kdyby legitimaci sám vrátil. Znamenalo to konec pracovní kariéry. Protože uměl dobře anglicky a německy, jezdil dříve na stáže do zahraničí, na zahraniční výstavy letecké techniky, vzdělával se ve svém oboru. S tím byl konec. Jen se ještě v roce 1969 před prověrkou stačil zajet podívat do Rakouska. Byli tam i s dětmi a Zdeněk Evě navrhl, že by emigrovali. Měla strach, odmítla. „Celý život jsem si pak vyčítala, že jsem byla zbabělec. K jeho cti slouží, že mi to pak nikdy nevyčetl, i když měl nepříjemnosti. Věděla jsem, že se tím trápí,“ vzpomíná. Problém byl v tom, že se její manžel ocitnul odříznutý od vývoje, kterým ve světě letecký průmysl procházel. Lidé jako on, ctižádostiví vědečtí pracovníci na vrcholu sil, tak byli připraveni o nejlepší pracovní roky svého života.

Eva Mašková mezitím prošla několik zaměstnání. Pracovala v Geofyzikálním ústavu Akademie věd, v cestovní kanceláři Autoturist, v Pražské informační službě. V sedmdesátých letech cítila, jaké pokrytectví a strach mezi lidmi vládly. Když se ucházela o práci v Autoturistu, náměstek se běžel ptát ředitele, jestli nevádí, že její muž byl vyloučen ze strany. Ředitel, původní profesí horník, se zeptal: Bereme snad toho vyloučeného? „Na vedoucích místech byli přestrasení lidé a mnozí ten problém s vyloučením ještě zveličovali,” říká.

Tvrdí, že společnost v sedmdesátých a osmdesátých letech za socialismu fungovala na systému známostí a protekcí. Když nechtěli její dceru přijmout na střední školu, tak dlouho obcházela známé, až našla ředitele gymnázia, který ji přijal. „Nejdříve jí napsali, že je nepřijata pro velký počet uchazečů, tak vždy zdůvodňovali nepřijetí dětem z rodin se špatným kádrovým posudkem,” vysvětluje. Špatný kádrový posudek byl pravděpodobně od sousedky,

Její hlavní životní náplní bylo zabezpečit rodinu, tedy muže, dceru a syna. A tak často stála fronty v obchodech a po různých známých se snažila sehnat nedostatkové zboží. „Často se říká, že tehdy byly fronty na banány, ale já zažila období, kdy nebyla ani mrkev. Zrovna v době, kdy jsem přestala dceru kojít a bylo jí třeba dělat zeleninové kašičky. A mrkev se nedala sehnat,” vypráví. Také už nemohli společně cestovat do zahraničí. Museli by žádat o výjezdní doložku, a to hrdý manžel nechtěl, protože věděl, že lidé vyloučení ze strany ji stejně nedostanou. Nechtěl se zkrátka ponižovat.

V polovině osmdesátých let její muž v Motorletu cítil určité uvolnění a mohl už občas služebně vycestovat do zahraničí. V roce 1989 oba přivítali změnu režimu. Říká, že zpočátku nevěřili, že revoluce bude úspěšná, protože stále měli v paměti zklamání z roku 1968. Báli se, aby jejich radost nebyla předčasná. „Ale pak to byl nádherný pocit,” říká. Její muž pracoval v Motorletu až do penze, když do ní odešel, diagnostikovali mu vážnou nemoc a zemřel. Pamětnice je dnes v penzi. Dodnes si vyčítá, že manželovi rozmluvila emigraci. Myslí si, že se jejich život mohl vyvíjet lépe. Hodnotí se velmi sebekriticky, tvrdí, že se zachovala zbaběle a hloupě. Paradoxně však, i když jí celý život komunistický režim vadil, se změnami po roce 1989 spokojená není. „Nikdo z nás netušil, že ten kapitalismus v praxi bude horší, než jak jsme se o něm za socialismu učili. Je to drsné zřízení a mladí to mají těžké,” míní.

Současnost

Eva žije ve svém bytě na Spořilově v Praze. O svého manžela přišla před 20 lety. Miluje knihy, nejraději pak historické romány. Oblíbenou autorkou je například Daphne du Maurier. Radost jí dělá milující rodina, kterou má stále kolem sebe.

Použit fotografie:

Rodinné fotografie Evy Maškové

Současná fotografie – foto týmu na natáčení pamětnice; září 2024

Prototypový motor Walter M602 výrobního čísla A2 009. (Foto archiv LMKU)